

UNKARIA KOULUIHIN

SUOMI-UNKARI SEURAN TEEMA SYKSYLLÄ 2020

www.suomiunkari.fi

HISTORIA: Suomi ja Unkari vertailevasta näkökulmasta

Suomi ja Unkari ovat historiansa aikana olleet monesti pieninä valtioina puristuksissa idän ja lännen suurvaltojen välissä. Unkarin historiaan kuuluvat toki myös suuruuden vuodet, kuten esimerkiksi keskiajan kukoistava kuningas Matias Corvinuksen renessanssihoivi. Maailmansotien seurauksena Unkari kärsi häviäjien puolelle jäätyään suuria aluemenetyksiä ja joutui maksamaan suuria sotakorvauksia. Aluemenetykset ja sotakorvaukset ovat tuttuja teemoja myös Suomen historiassa, ja onkin mielenkiintoista verrata toisiinsa maailmansotien tapahtumia Suomessa ja Unkarissa. Oppitunnilla ehdotamme käsiteltäväksi yhtä tai useampaa alla olevista teemoista. Eri aikakausia voi lähestyä esimerkiksi vertailevasta näkökulmasta, tässä oivana apuna on Suomi-Unkari Seuran nettisivuilta löytyvä aikajana <https://suomiunkari.fi/yhteiskunta/unkarin-historia-janana/>. Oppilaat voivat myös valmistella ryhmissä julisteen ja/tai pienen suullisen esityksen yhdestä tuntimallin teemasta.

Keskiaika ja kuningas Matias Corvinus

Matias Corvinus oli Unkarin kuuluisan sotapäällikön, János Hunyadin, poika, joka hallitsi Unkaria vuodesta 1458 vuoteen 1490. Nuoresta iästään huolimatta hänestä kehittyi nopeasti vahva hallitsija ja vähitellen se legendaarinen kuningas, jota unkarilaiset Pyhän Tapanin jälkeen eniten ylistävät. Matiaksen tavoitteena oli luoda Unkarista Tonavan alueen suurvalta. Vahva armeija, ”Mustat joukot”, teki Hunyadi-suvun korppivaakunan tunnetuksi niin turkkilaisten kuin eurooppalaistenkin keskuudessa. Unkarissa oli Matiaksen aikana neljä miljoonaa asukasta.

Ensimmäinen maailmansota

1914 puhjennessa ensimmäisessä maailmansodassa Unkari kärsi tappion Itävallan rinnalla. Unkarilaisten kansallisuho oli ennen sotaa kääntynyt maan sisäisiä vähemmistöjä vastaan, mikä koitui kohtalokkaaksi rauhaa solmittaessa. Vuonna 1920 solmitussa Trianonin rauhansopimuksessa Unkarin pinta-ala kutistui lähes 300 000 km²:stä 93 000:een ja väkiluku pieneni 18 miljoonasta 7,6 miljoonaan. Suurin aluemenetyks oli Transilvania, josta tuli osa Romaniaa. Alueita luovutettiin myös Itävallalle sekä vastaperustetuille Tšekkoslovakialle ja Jugoslavialle. Unkarilaista väestöä jäi rajojen taakse yhteensä noin neljä miljoonaa.

Toinen maailmansota

Toinen maailmasota alkoi Unkarille lupaavasti: se sai takaisin osan Trianonissa menettämistään alueista ilman taisteluita. Varsinaiseen sodankäyntiin Unkari ryhtyi kesäkuussa 1941 akselivaltojen puolella. Suurimmat tappiot koettiin Donin mutkassa: muutamassa päivässä menetettiin yli 150 000 miestä. 1944 valtionhoitaja Miklós Horthy yritti katkaista liiton Saksan kanssa ja erota sodasta, mutta liian myöhään. Saksalaiset miehittivät Unkarin 1944. Maahan jääneitä juutalaisia ja fasisminvastaisuudesta epäiltyjä alettiin kuljettaa keskitysleireille. Sota päättyi neuvostojoukkojen maahantuloon, ja 1946 alkoi kolmannen tasavallan kausi. Pariisin rauhansopimuksessa 1947 palautettiin ennen sotaa voimassa olleet rajat, ja Unkari velvoitettiin suuriin sotakorvauksiin. Sodassa ja keskitysleireillä oli menehtynyt satoja tuhansia sotilaita ja siviilejä, maaseutu oli ryöstetty, ja Budapest oli raunioina.

1956 kansannousu

Stalinin kuolema (1953) järkytti poliittista voimakenttää myös Unkarissa. 1956 kommunistisen puolueen pääsihteeri Rákosi erotettiin kaikista puoluevirastoistaan, ja hänen rankaisemansa kommunistit saivat asemansa takaisin. Myös antikommunistinen oppositio rohkaistui. Lokakuun 23. päivänä järjestetty ylioppilasmielenosoitus käynnisti kansannousun. Hallituksen johtoon valittiin uudistushaluisen Imre Nagy, joka oli ollut pääministerinä vuosina 1953–1955. Nagy teki lupauksia maan demokratisoinnista ja ilmoitti Unkarin eroavan Varsovan liitosta. Kansannousu kuitenkin kukistettiin marraskuun alussa neuvostotankkien vyöryessä maahan. Ympäri maata käydyissä taisteluissa on arvioitu kuolleen noin 3 000 henkeä. Lisäksi länteen pakeni noin 180 000 henkeä. Vuonna 1958 käydyssä näytösoikeudenkäynnissä Imre Nagy sai hirttotuomion. Yhteensä toimeenpantuja kuolemantuomioita oli noin 360.

Esittelyt teoksesta *Unkari auki! Nuorten Unkari-opas* (toim. Outi Hassi) mukaillen

Lähteenä on käytetty myös teosta: Unkari: Maa, kansa, historia. toim. Huotari ja Vehviläinen, SKS 2004

Linkejä:

<http://suomiunkari.fi/yhteiskunta/kansallisaiva-2310-ja-vuoden-1956-kansannousu/>

<http://suomiunkari.fi/yhteiskunta/mita-tapahtui-1956/>

Ohjeen on laatinut Anniina Hyttinen. Voit antaa palautetta: toimisto@suomiunkari.fi